

УДК 330.322

Безп'ята І.В.

к.е.н., доцент, докторант, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки

I.V. Bezpyata

Ph.D., Associate Professor, Mykolayiv State Agrarian University, Mykolaiv

Attracting investment in the agricultural sector

Анотація. У статті проаналізовано ситуацію щодо проблем залучення інвестицій в сільське господарство України, виявлено та узагальнено ключові проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки та охарактеризовані основні чинники, що їх зумовлюють.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, аграрний сектор економіки, аграрні підприємства

Annotation: The article analyzed the situation on the problems of attracting investment in agriculture in Ukraine, discovered and summarized key issues of attracting investment in the agricultural sector and described the main factors that cause them.

Keywords: investments, investment, agricultural sector, farms

Постановка проблеми. На даний час в агропромисловому виробництві спостерігається тенденція скорочення обсягів фінансових ресурсів. Більшість сільськогосподарських підприємств постали перед проблемою накопичення власного капіталу для здійснення або модернізації виробництва. Внаслідок

цього сформований раніше ресурсний потенціал з кожним роком вичерпується. Фактичні терміни експлуатації більшості основних засобів у разі перевищують нормативні. Майже припинилися процеси відтворення й оновлення матеріально-технічної бази у селі. Зараз у сільському господарстві, переважно функціонує велика кількість інвестиційно мало привабливих, застарілих виробничих потужностей, нездатних випускати високоякісні продукти відповідно до вимог міжнародних стандартів. Тому проблема інвестиційного забезпечення аграрного виробництва як ніколи набуває актуальності, особливо на даному етапі розвитку економіки держави.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Питанню залучення інвестицій в аграрний сектор економіки наука завжди приділяла належну увагу. В Україні даній проблемі присвячено багато праць вчених-економістів таких як П. Гайдуцького, М. Герасимчука, С. Гуткевич, М. Дем'яненка, І. Караваєвої, М. Кісіля, П. Лайка, П. Саблука, О. Шпичака та інших. Однак, незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень, деякі питання, пов'язані із особливостями інвестування в аграрний сектор, залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження.

Формування задач. Метою даного дослідження є вивчення основних проблем інвестування аграрного сектора економіки України та чинників, що їх зумовлюють.

Виклад основного матеріалу. Ефективне реформування економіки України та її регіонів неможливе без масштабних інвестицій, які являють собою найважливіший фактор економічного зростання й відновлення, що забезпечує можливість модернізації діючих виробництв, створення і впровадження новітньої техніки і технологій, сучасних систем організації та управління економічними процесами, якісного відновлення ринкової інфраструктури. Вхідження України у світове господарство вимагає піднесення загального рівня економічного і науково-технічного розвитку. Провідну роль у цьому процесі повинно відігравати оптимальне використання інвестицій, як

внутрішніх так і зовнішніх.

Агропромисловий комплекс країни має всі необхідні передумови для широкого залучення як власних так і іноземних інвестицій, а саме: родючі чорноземні ґрунти, розвинуту транспортну інфраструктуру, вигідне географічне розташування, наявність робочої сили, ненасиченість продовольчого і ресурсного ринків. Проте існує ряд причин, які перешкоджають надходженню інвестицій в аграрний сектор України.

Основні проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки можна виділити на державному, регіональному рівнях та на рівні окремих аграрних підприємств (рис. 1).

До основних проблем на державному рівні можна віднести:

- недосконалість нормативно-правової бази;
- нестабільність політичної ситуації;
- тінізація економіки та корупція;
- недосконалість податкової системи;
- недосконалість ринкової інфраструктури;
- інфляція;
- відсутність інформаційного супроводу залучення інвестицій.

На сьогоднішній день інвестори які все ж наважуються інвестувати в аграрний сектор вимагають законодавчих гарантій, великі корпорації та інвестиційні компанії вимагають урядових гарантій та пільг. Проте механізм реалізації правових гарантій поки що недостатньо відпрацьований. До того ж відсутні достатні судові засоби для забезпечення дотримання законних прав інвесторів та врегулювання спорів [1].

Рисунок 1 - Основні проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки

розроблено автором

Важлива умова, необхідна для приватних капіталовкладень (як іноземних, так і вітчизняних), – постійний та загальновідомий набір норм та правил, сформульованих таким чином, щоб потенційні інвестори могли розуміти та передбачати, що ці правила будуть застосовуватись до їх діяльності. В Україні ж, яка перебуває в стані безперервного реформування влади, правовий режим непостійний.

На різних рівнях влади діють закони та правила, що часто суперечать один одному. Додатковим джерелом нестабільності є надання законам та інструкціям

зворотної сили. Така практика серйозно турбує іноземних інвесторів, особливо коли законодавство зачіпає вже існуючі капіталовкладення [4].

Також істотною перешкодою на шляху до залучення та ефективного використання інвестицій в аграрному секторі є недосконала інфраструктура. Недостатня кількість відповідних експертів, аудиторів, консультантів стримує збільшення надходжень закордонного капіталу в аграрний сектор економіки. Аби виправити таке становище, слід створити мережу спеціальних установ – як державних, так і недержавних, – які будуть займатися підготовкою таких фахівців для України, готуватимуть відповідні інвестиційні проекти за міжнародними стандартами. Сьогодні подекуди наші підприємці, а особливо фермери навіть не можуть чітко сформулювати свої потреби в інвестуванні, грамотно скласти проект чи заявку на отримання іноземної допомоги.

Крім того, на сьогоднішній день є ряд інших негативних моментів: бюрократичні бар'єри, відсутність правового забезпечення кредитування, страхування ризиків, низький рівень ділової та професійної кваліфікації, нестача привабливих інвестиційних програм і проектів, жорстка податкова система [1].

Чинна податкова система має бути скоригована за такими основними позиціями: регламентація взаємовідносин між державою і платниками податків; стабільність податкової системи протягом фінансового року, її простота і доступність; відповідальність за ігнорування податкового законодавства; скорочення кількості податків і суттєве спрощення процедури їх збирання; загальне зниження податкового тягаря і захист вітчизняних виробників; посилення стимулювання капіталовкладень, реформування амортизаційної політики; підвищення ролі майнового і земельного оподаткування, ресурсних платежів; реформування системи розподілу доходів; скорочення пільг [3].

До основних проблем на регіональному рівні можна віднести:

- особливості спеціалізації сільського господарства на регіональному рівні;
- відсутність чіткої регіональної інвестиційної політики;

- відсутність стимулів і механізмів у місцевої влади для залучення інвестицій;

- недосконалість інформаційно-консультаційного забезпечення на регіональному рівні.

Очевидно, що низька інвестиційна привабливість сільського господарства в регіонах України, небажання вкладати кошти в його розвиток, окрім суто економічних причин, зумовлені незацікавленістю чи байдужістю місцевої влади до проблеми залучення інвестицій. Інвестиційний рейтинг регіонів України свідчить про низький професійний рівень місцевих чиновників, які відповідають за створення інвестиційного клімату, доводить низьку ефективність зусиль місцевої влади для підвищення інвестиційної привабливості територій.

Подальше розшарування регіонів за рівнем інвестиційної активності стає перешкодою на шляху формування єдиного господарського простору в аграрному секторі економіки країни, зміцнення господарських зв'язків, становлення регіонів як суб'єктів міжнародної інвестиційної діяльності. Слабкі інвестиційні позиції окремих регіонів не дають змогу розширювати сільськогосподарське виробництво, відповідно не розвивається соціальна сфера. Регіони стають утриманцями щодо держави і не мають економічних стимулів розвивати свій агропромисловий комплекс [3].

Незважаючи на прийняті законодавчі акти, нормативно-правовій базі, що регламентує процеси інвестиційної діяльності, не вистачає системності. Головним її недоліком є відсутність законодавчих актів, які б чітко прописували роль центральних та місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у процесі залучення інвестицій. Такі повноваження є розмитими і визначаються у різних законодавчих актах, що зменшує ефективність їх виконання [1].

Успішність інвестиційних проектів багато в чому залежить від відкритості органів влади та місцевого самоврядування до діалогу із громадськістю та виробничою сферою (агробізнесом).

Головна роль у процесі підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору в регіонах України має належати державі, яка володіє для цього необхідними коштами бюджету та позабюджетних фондів і здатна в масштабах усієї країни визначити перспективні напрямки та об'єкти інвестування. Водночас, органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади мають розробляти основні напрямки інвестиційної політики на території регіону щодо залучення коштів під перспективні інвестиційні проекти, сприяти у визначенні основних пріоритетів інвестування регіону, координувати інвестиційні проекти, контролювати раціональне використання отриманих фінансових ресурсів.

Для активізації інвестиційної діяльності потрібна інвестиційна політика з чіткими механізмами реалізації на державному та регіональному рівнях. Необхідна загальна стратегія інвестиційного розвитку регіонів, яка б визначала пріоритети інвестування на основі врахування їх економічного ефекту, але не сьогоденного й одноразового, а перспективного і стабільного [4].

До основних проблем на рівні окремих аграрних підприємств можна віднести:

- ризики, що пов'язані з виробничим циклом виробництва аграрної продукції;
- фізично зношена та морально застаріла матеріально-технічна база підприємств;
- низька якість та недостатня конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції;
- нестача оперативної ринкової інформації.

Сільське господарство представляє собою галузь із несприятливим інвестиційним кліматом. Невисока інвестиційна привабливість аграрних

підприємств пояснюється специфікою сільського господарства: високою капіталомісткістю та порівняно низькою фондівдачею, сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу, залежністю від природно-кліматичних умов, високою ризикованістю, повільним оборотом коштів, низьким рівнем технологічної оснащеності та рентабельності [2].

Сучасні аграрні підприємства вимагають значних капітальних вкладень. Питання пошуку й залучення в їх господарський комплекс фінансово-матеріальних ресурсів набувають особливої актуальності, внаслідок необхідності оновлення діючих виробничих потужностей та основних фондів, вирішення завдань впровадження новітніх технологій, освоєння нових конкурентоспроможних видів продукції, нарощування потенціалу та створення нових робочих місць.

Також є перешкодою на шляху як іноземного, так і вітчизняного інвестування в економіку України брак комерційної інформації про ринок України, її регіони і конкретні аграрні підприємства, транспортні та телекомунікаційні системи, правову базу. Особливо це стосується малих і середніх зарубіжних компаній і фірм. Іноземні ж інвестори природно зацікавлені в новому плацдармі для одержання прибутку за рахунок великого внутрішнього ринку України, її природних багатств, кваліфікованої і дешевої робочої сили, досягнень вітчизняної науки і техніки [2].

Отже, основними перешкодами в залученні інвестицій в аграрний сектор економіки країни є: високі ризики, пов'язані із специфікою сільського господарства (кліматичні умови, тривалість виробничого процесу), екологічним аспектом та економічною ситуацією в країні в цілому; низька інвестиційна привабливість галузі та аграрних підприємств, нерозвинена інфраструктура; високий рівень кредитних ставок комерційних банків; неусталена політика державного втручання та регулювання, яка не додає впевненості потенційним інвесторам. Окреслення основних проблем інвестування аграрного сектору дає

підстави для пошуку вирішення цих проблем, що сприятиме підвищенню ефективності вкладених інвестицій в розвиток сільського господарства.

Висновки. У нашій державі зараз багато робиться для того, щоб значно активізувати процес залучення інвестицій, багато ще треба зробити в майбутньому, проте інвестори добре усвідомлюють, що для створення привабливого інвестиційного клімату зі стабільними, несуперечливими та прозорими правовими рамками потрібен час. Багато потенційних інвесторів готові до посилення своєї присутності та діяльності в Україні, якщо процеси реформ динамічно продовжуватимуться і буде видно, що держава в особі центральних і місцевих органів виконавчої влади оперативно й цілеспрямовано працює над усуненням згаданих перешкод.

Список використаної літератури:

1. Величко О.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності /О.В. Величко // Фінанси України. – 2000. – № 10. – С. 29-35.
2. Гуткевич С.А. Управление инвестиционным процессом в аграрной сфере: [монография] / С.А. Гуткевич. – К.: ИАЭ УААН, 2000. – 266 с.
3. Інвестиційна політика в аграрному секторі України: проблеми та заходи щодо їх вирішення. Проект «Аграрна політика для людського розвитку». [Електронний ресурс] / Під редакцією Б. Супіханова. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/agro/pub/ua/P2003_01_043_03.pdf
4. Шараєнко О. Розробка державної політики. Аналітичні записки // Вдосконалення механізму залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. – К., 2011. – 248 с.